۱۵

۸ درسی که صاحبان کسب‌وکارها از همه‌گیری کووید-۱۹ باید به خاطر بسپارند

وقتی کرونا رفت، یادت باشه که...

۱۴

از مراقبت‌های مورد نیاز افراد مبتلا به ایدز در دوران کرونا چقدر می‌دانید؟

راهنمای نبرد در ۲ جبهه ایدز و کرونا

۱۶

اجرای طرح پرداخت قبوض مردم مستضعف توسط گروه‌های جهادی با عنوان «به حساب حاج‌قاسم» خبردارید؟

به حساب فرمانده

۱۳

جام جم

زندگی

یکشنبه :: ۲۱ دی ۱۳۹۹ :: شماره ۵۸۵۱

قاچاق چوب، شیوع آفات و تصرف اراضی جنگلی برای کشاورزی از تهدیدهایی است که کمر به محو جنگل‌های کشور بسته است / عکس: جام جم

جنگل‌هایی که خاطره می‌شوند

وسعت جنگل‌های شمال کشور آب رفته یا افزایش پیدا کرده است؟ مخالفان و موافقان چه می‌گویند؟

میثم اسماعیلی

جامعه

کاهش سطح اراضی جنگلی همیشه موضوع پرچالشی بوده است، برای شهروندان این موضوع فارغ از تفاوت نظر مسؤولان حاصلی جز حسرت نداشته اما در سطوح بالاتر این موضوع، موافقان و مخالفانی دارد. هرچند اگر استناد هر دو طرف این قصه داده‌های آماری باشد، قطعیت این آمارها نشان از کاهش چشمگیر سطح جنگل‌ها دارد اما موضوع مورد مناقشه تعاریف متفاوتی است که از کاهش اراضی جنگلی ارائه می‌شود و به‌واسطه این تفاوت تعریف میزان این کاهش سطح متغیر است. در تازه‌ترین نمونه از این مورد مناقشه رئیس مجمع نمایندگان مازندران اعلام کرده سطح جنگل‌های شمال که جزو بکرترین نوع جنگل‌های جهان محسوب می‌شود از سه میلیون و ۲۰۰ هزار هکتار به دو میلیون هکتار کاهش یافته است. منصور زارعی در ادامه گفته‌هایش، بازه آماری گسترده‌تری دیده و بر اساس آن اعلام کرده است طی سه دهه اخیر مساحت عرصه‌های جنگلی کشور از ۱۸ میلیون هکتار به ۱۴ میلیون هکتار کاهش یافته است. گرچه درباره این آمار همواره سازمان جنگل‌ها مخالف خوانی کرده و به‌نوعی زیر بار این حجم از کاهش سطح جنگل‌ها نمی‌رود اما آمارهای خود این سازمان هم گواه می‌دهد طی این مدت شاهد کاهش سطح جنگل‌های شمال بوده‌ایم. هرچند داده‌هایی که در پایگاه اطلاع‌رسانی این سازمان ثبت شده، نشان می‌دهد در چهارمین دوره عکسبرداری هوایی که سال ۱۳۸۶ انجام گرفته، جنگل‌های شمال ۹۱/۶۰۸ هکتار افزایش سطح هم داشته است اما اصلا تعریف متفاوت از کاهش سطح جنگل بر چه مبنایی است و داده‌های اعلام شده بر این مبنا را چه تغییری می‌دهد؟ مهم‌تر از آن این‌که چه اتفاقی در حال رخ دادن است که شیب کاهش سطح جنگل‌های شمال سرعت گرفته؟ به این مفهوم که مهم‌ترین دلیل این کاهش در همه این سال‌ها چه بوده است؟ و این‌که طرح تنفس جنگل در این کاهش سطح جنگلی چه تأثیری داشته و اگر به باور برخی از کارشناسان مفید بوده پس چرا این روزها جنگل بلاتکلیف است؟

میزان بالای تخریب جنگل‌های شمال موضوعی نیست که بر سر آن اختلافی وجود داشته باشد. در همه نیم‌قرن گذشته این تخریب ادامه داشته و باعث کاهش مساحت سطح جنگل‌های ایران شده است. شدت تخریب در همه این سال‌ها طوری بوده که چند سال پیش از سوی برخی کارشناسان این حوزه اعلام شد با این روند تخریب ۳۰ سال دیگر جنگلی در شمال ایران وجود نخواهد داشت. همان زمان هم البته مدیرکل وقت دفتر مهندسی و مطالعات سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری به این گفته واکنش نشان داد و گفت نابودی جنگل‌های کشور تا چند سال آینده شایعه است. استناد او به تصاویر ماهواره‌ای بود که طی نیم‌قرن گذشته صورت گرفته‌است. مساحت جنگل‌های شمال در چهار دوره از سال ۱۳۳۴ تا سال ۱۳۸۶ از سوی دفتر مهندسی و مطالعات سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور مورد عکسبرداری هوایی قرارگرفته‌است. اولین دوره عکسبرداری هوایی از جنگل‌های شمال در سال ۱۳۳۴ آغاز شد. در این سال آمار جنگل‌ها بر اساس داده‌ها دو میلیون و ۸۸ هزار و ۵۵۹ هکتار برآورد شده‌است.

دومین دوره عکسبرداری از جنگل‌های شمال به سال ۱۳۴۶ برمی‌گردد. در این سال مساحت این جنگل‌ها یک‌میلیون و ۹۸۹هزار و ۴۵۸هکتار محاسبه شده‌است. در این مدت ۱۲سال (۱۳۳۴ تا ۱۳۴۶) ۹۹هزار و ۱۰۱هکتار از سطح جنگل‌های شمال کاهش یافته‌است، یعنی چیزی حدود ۴/۷درصد. در سومین دوره عکس‌های هوایی که در سال ۱۳۷۳ انجام شد، سطح جنگل‌ها به یک‌میلیون و ۸۴۷هزار و ۸۸۶ هکتار کاهش یافت. یعنی در مقطع زمانی (۱۳۴۶ تا ۱۳۷۳) سطح جنگل‌های شمال با کاهش ۱۴۱هزار و ۵۷۲ هکتاری مواجه بوده یعنی معادل ۷/۱درصد. و اما در چهارمین دوره عکسبرداری هوایی که در سال ۱۳۸۶ انجام شده، جنگل‌های شمال ۹۱هزار و ۶۰۸هکتار افزایش سطح داشته‌است. یعنی از سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۶ سطح جنگل‌های شمال از رقم یک‌میلیون و ۸۴۷هزار و ۸۸۶ هکتار به یک‌میلیون و ۹۳۹هزار و ۴۹۴ هکتار رسیده‌است. مسؤولان سازمان جنگل به گواه این داده‌ها می‌گویند در سال‌های ذکر شده ۴/۹۵درصد افزایش سطح جنگل داشته‌ایم.

تغییر تعریف برای حفاظت بیشتر!

مسؤولان محلی می‌گویند روز به روز از وسعت جنگل‌های شمال کاسته می‌شود، مخالفانی می‌گویند این روند نه‌تنها شتابی نداشته که در برهه‌هایی هم شاهد افزایش سطح جنگل‌ها بوده‌ایم. اما آمارهای ارائه‌شده توسط همین مخالفان هم نشان از کاهش سطح پوشش جنگل‌های شمال دارد. مبنای این اتفاق تفاوت در تعریف سطح جنگل است. هرچند هادی کیادلیری، کارشناس جنگل معتقد است تفاوت نظر این دو دسته در تعریف سطح جنگل نیست. از او درباره وجود تعاریف متفاوت از سطح جنگل می‌پرسیم. این‌که معیار ارگان‌های جهانی چیست و ایران چه تعریف متفاوتی از آن دارد؟ او به جام‌جم می‌گوید: «یک تعریف وجود دارد که مورد استناد سازمان فائو است و براساس آن اگر ما نیم‌هکتار زمین داشته‌باشیم که نسبت تاج درختانی که در آن وجود دارد به سطح زمین از ۱۰درصد بیشتر باشد اسم آن منطقه جنگل است. اما این نسبت در تعریف سازمان جنگل‌های ایران تنها ۵درصد است.» اگرچه با تغییر این تعریف از لحاظ آماری به سطح جنگل‌ها اضافه می‌شود و برخی مخالفان هم این کار را به آمارسازی تعبیر می‌کنند و معتقدند دلیل این کار عادی‌سازی شرایط بحرانی جنگل‌های شمال است اما تحلیل کیادلیری از این اتفاق جالب‌توجه است. او معتقد است به این دلیل این کار صورت می‌گیرد که بتوان از همان عرصه‌های خلوت باقیمانده محافظت کرد. او به ما می‌گوید: «وقتی با این تعریف اندازه‌گیری می‌کنیم هر زمینی با تعداد کمی از درخت‌های جنگلی هم جزو اراضی ملی حساب می‌شود و می‌توان از آن حراست کرد.»

اختلافی نیست؛ جنگل‌ها کم شده‌اند

موضوع مورد اختلاف در کاهش سطح جنگل‌ها خیلی هم جدی به نظر نمی‌رسد. کیادلیری معتقد است اظهارنظر رئیس مجمع نمایندگان مازندران در کاهش سطح جنگل‌های شمال از سه‌میلیون و ۲۰۰هزار هکتار به دومیلیون هکتار درست به نظر می‌رسد اما جالب این‌که درحالی سازمان جنگل‌ها به نوعی مخالف این کاهش است که در داده‌های تهیه‌شده توسط خود دفتر مهندسی و مطالعات سازمان جنگل‌ها این عدد پایین‌تر از عدد مورد ادعای این نماینده مجلس است! در حالی منصور زارعی گفته حالا تنها دومیلیون هکتار از جنگل‌های شمال باقی مانده که در آمارهای دفتر مهندسی و مطالعات سازمان جنگل‌ها این عدد یک‌میلیون و ۶۵۰هزار هکتار است!

غارت اراضی ملی

وقتی از کاهش سطح جنگلی حرف می‌زنیم متهم اصلی این کاهش را باید تجاوزات به اراضی ملی دانست. کیادلیری معتقد است عنوان تجاوز برای این حجم از تخریب مناسب نیست. او می‌افزاید: «تمام روستاهایی که در دل جنگل بوده به دلایلی که قابل بحث است گسترش پیدا کرده است. حجم دست‌درازی به حریم جنگلی را نمی‌شود با واژه تجاور بیان کرد. باید گفت به‌سرعت دارند غارت می‌کنند. اما عکس‌العمل مقابل این حجم از غارت بسیار کند و ناکارآمد است.» این تنها بخش تعدی به اراضی ملی نیست و تلخ‌تر این‌که در کنار این بحث تجاوزات، واگذاری‌های قانونی هم داریم. کیادلیری می‌گوید: «چند هزار هکتار از جنگل‌ها را برای زراعت چوب، طرح‌های ۱۰هکتاری و ساماندهی دام واگذار کرده‌اند که هیچ‌کدام از آنها هم موفق نبوده‌است. با علم به ناموفق بودن این اتفاق‌ها همچنان پیشنهاد واگذاری از سوی مسؤولان تحت عنوان اراضی شیب‌دار و توسعه باغی عنوان می‌شود.» این در حالی است که اگر این واگذاری‌ها انجام و در آن تخلفی شکل بگیرد دیگر امکان بازپس‌گیری آن هم وجود ندارد. یعنی شما یک اراضی ملی را بابت اجرای طرحی تحویل می‌گیرید و در آن با تخلف آشکار به جای اجرای طرح ویلا می‌سازید؛ اما ارگان ذی‌ربط از این تخلف با دریافت یک جریمه احتمالی به نوعی چشم‌پوشی می‌کند.

زندگی+

طرح تنفس مسکنی برای درد بزرگ

طرح تنفس جنگل قرار بود در مقابل حجم گسترده تخریب جنگل کمی وقفه ایجاد کند. به باور بسیاری هم این طرح در حفظ جنگل‌های شمال مفید بوده‌است. طرح تنفس جنگل‌ها رویکردی بود که ما نگاه بنگاه چوب به جنگل‌ها نداشته‌باشیم. جنگل‌ها همچون یک میراث ماندگار که تنها یک درصد از سطح خاک ایران را فراگرفته‌اند همچون یک آثار تاریخی است. کیادلیری می‌گوید: «از سال ۶۸ تا سال ۸۶ حدود ۲۷میلیون متر مکعب چوب از کمتر از نصف جنگل‌های شمال برداشت شد. این تنها میزان بهره‌برداری چوب از جنگل‌های شمال بوده و فارغ از همه تخریب‌های دیگر در این مدت است.» سوال همچنان پابرجاست، با توجه به همه موهبت‌های تنفس جنگل چرا این طرح همچنان بلاتکلیف است. هادی کیادلیری معتقد است بلاتکلیفی این طرح به مفهوم بد بودن آن نیست. او می‌گوید: «مدیران نتوانسته‌اند این طرح را پیش ببرند. مدیرانی هم بودند که اصلا اعتقادی به بحث تنفس نداشتند. تمام افرادی که طرفدار این طرح بودند به نوعی طرد شده‌اند. افرادی آمدند که حتی نمی‌دانند طرح تنفس چرا به لحاظ فنی مطرح شده‌بود.»

تنفس برای جنگل‌های ایران یک ضرورت بوده و هست. استدلال مخالفان طرح تنفس این است که این طرح باعث تخریب بیشتر جنگل‌ها شده‌است! سوال اما این است که کدام‌یک از عوامل تخریب پیش از تنفس نبوده که حالا با طرح تنفس رونق گرفته‌باشد؟ تجاوزات که پیش از طرح تنفس بوده و حالا هم وجود دارد حداقل این طرح توانسته از حجم بهره‌برداری از جنگل بکاهد.

یادداشت

افشین علیزاده

عضو هیات علمی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران

جنگل سد اول انقراض

پر واضح است که کاهش سطح جنگل‌ها مخصوص ایران نیست و در تمام دنیا اتفاق می‌افتد و چند دلیل عمده دارد، اما مهم‌ترین آن مربوط به سود و منفعتی است که به واسطه استحصال چوب حاصل می‌شود و البته خاک آن که آماده برای کشاورزی است و در ابتدا استفاده زراعی از آن می‌شود، اما آرام آرام ساخت و ساز جای آن را می‌گیرد.

در این بین تفاوت در شدت و ضعف روند این تخریب است که برخلاف تمام دنیا روند این تخریب در ایران چشمگیر است. این اتفاق از سویی باعث نابودی حیات وحش هم می‌شود. زیستگاه اصلی بسیاری از گونه‌ها در محل تلاقی جنگل و علفزارها قرار دارد یا به تعریفی درست‌تر محل تلاقی دو اکوسیستم است.

وقتی این تخریب از حاشیه به سمت جنگل پیش می‌رود در واقع باعث به هم خوردن «اکوتون» آن منطقه می‌شود. اکوتون‌ها مناطقی مرزی بین زیستگاه‌ها هستند که هم شامل گونه‌های جنگلی می‌شوند و هم گونه‌های غیرجنگلی و همچنین محل رفت و آمد بسیاری از وحوش هستند. بنابراین تبعات تخریب اکوتون‌ها شاید غیرقابل جبران باشد.

این تخریب بیشتر به جزیره‌ای شدن اکوسیستم‌ها می‌انجامد. اتفاقی که آغازی است بر انقراض بسیاری از گونه‌های منطقه. جاده‌کشی در دل جنگل‌ها، تخریب عرصه‌ها و تجاوز به این اراضی به نام توسعه منجر به تجزیه اکوسیستم‌ها می‌شود. هر چه تخریب بیشتر باشد و باعث جدایی بیشتر این اکوسیستم‌ها شود، در واقع آن تکه به نوعی ایزوله می‌شود و نمی‌توان آن را زیستگاه نامید.

به این ترتیب مناطق محدوده شده با هیچ محلی ارتباط ندارد. در واقع تمام گونه‌هایی که در این مناطق هستند ارتباط ژنی‌شان را با اطراف از دست می‌دهند و درون‌آمیزی زیاد می‌شود و به این شکل به انقراض گونه دامن زده می‌شود.

فلسفه پیدایش طرح استراحت جنگل به این دلیل بود که مانع بهره‌برداری افراطی از منابع جنگل شود. اما عملا امکان نظارت بر حسن اجرای این طرح وجود ندارد، البته که سوءمدیریت‌هایی هم در این میان به چشم می‌آید؛ اما نداشتن امکانات و نیروی لازم در اجرای این طرح به نوعی آن را ناکارآمد کرده‌است. ما همچنان این نظارت را به صورت سنتی ادامه می‌دهیم و امکان استفاده از روش‌های مدرن همچون تصویربرداری ماهواره‌ای وجود ندارد. در مواردی که به صورت گلخانه‌ای نظارت درستی وجود داشته موفقیت‌های حاصل شده‌است، به عنوان نمونه وقتی طرح تنفس برای آزمایش در جنگل آموزش و پژوهشی دانشگاه تهران اجرا شد، جمعیت حیات وحش آن افزایش یافت.

حق با شماست

info@jamejamdaily.ir

روابط عمومی: ۲۲۲۶۲۱۴۲

#تورم-لوازم-خانگی

پناهی از تهران:

بازار لوازم‌خانگی نه‌تنها خیالی برای تثبیت قیمت ندارد بلکه همچنان در مدار صعودی افزایش قیمت است. این روزها شاهد افزایش قیمت لوازم خانه هستیم.

#کمک-معیشتی

صفری از گرمسار:

از دولت درخواست دارم تا فرصت ثبت نامی دوباره برای افرادی که از وام کمک معیشتی جا ماندند، داده شود.

#سهام-عدالت

رنجبر از خرم‌آباد:

ما سهامداران سهام عدالت تا کی باید منتظر فروش یا سود سهام خود که چند ماه است واریز نشده، باشیم؟ دولت تکلیف را مشخص کند.

#قاچاق-گمرک

یک شهروند:

درصد بالایی از اجناس قاچاق در کشور از مبادی رسمی یعنی گمرک وارد می‌شود، از قوه محترم قضاییه درخواست می‌کنم به این سازمان ورود کند و فساد را به حداقل برساند.

#ایران-خودرو

نصیری از انزلی:

وضعیت نمایندگی‌های ایران‌خودرو در شهر انزلی اصلا مناسب نیست برای تعویض یک قطعه خودرو باید چند ماه منتظر بمانیم.

#یارانه-دولتی

یک شهروند:

یک روزنامه‌فروش هستم که نه‌تنها وام یک‌میلیونی بلکه یارانه ۱۰۰ هزارتومانی نیز به بنده تعلق نگرفته است. چرا عدالت اجرا نمی‌شود؟

#خاموشی- بزرگراه

مسرور از تهران:

چراغ‌های روشنایی خروجی و ورودی تقاطع بزرگراه امام علی (ع) و شهید سلیمانی با توجه به ممنوعیت رفت‌وآمد بعد از ساعت ۹ شب خاموش می‌شود، با توجه به پیچ‌وخم این قسمت احتمال بروز حادثه بسیار زیاد است.

#ترافیک-میرداماد

صدری از تهران:

خودروها در کنارگذر بلوار میرداماد بدون دلیل پارک می‌کنند و این کار باعث ترافیک شدید در این بلوار شده است. پلیس راهنمایی و رانندگی برای پارک در بلوار، چرا اقدامی نمی‌کند؟

#تورم-زیاد

موسوی از کرج:

هرروز شاهد افزایش قیمت در سوپرمارکت‌ها و نیز فروشگاه‌ها هستیم. تورمی که بدون دلیل و از طرف کارخانه‌ها یا حتی فروشنده‌ها به وجود آمده است. چرا تنظیم بازار و سازمان حمایت از مشتری، جلوی تورم بیش‌ازاندازه را نمی‌گیرد؟